

Z HISTORIE LOKALITY KOLEM ŠOURKOVA MLÝNA PŘED JEHO POSTAVENÍM

Podle české mytologie patřila oblast kolem potoka Brziny do dědictví nejstarší Krokovy dcery kněžny Kazi, která měla po své smrti být dokonce pohřbena někde nad tímto potokem. Písemné údaje o zdejší kraji jsou o něco mladší, avšak nejstarší psaná zpráva o nedalekém přemyslovském hradu Kamýku z roku 1186, o Hojšíně (12. století) a o Skryšově z roku 1219 dávají tušit, že krajina mezi potokem Brzinou a řekou Vltavou byla využívána velmi brzy – již na přelomu 12. a 13. století.

V nejstarších dobách patřilo místo, kde později vznikla osada Brzina, ke kamýckému panství. Kamýk byl původně v knížecích, posléze královských rukách. Král Václav II. zřídil na Kamýku úřad lovcího, který měl na starosti zdejší lesy. Roku 1326 dal Jan Lucemburský Kamýcko do zástavy Petrovi z Rožmberka, který zde roku 1341 získal královská majetková práva. Zpět do královských rukou je vykoupil Karel IV., který manství připojil ke Karlštejnu a úřad lovcího přenesl na Dobříš. V majetku panovníka zůstalo kamýcké dominium až do roku 1420, kdy jej získali Lobkovicové a připojili k Vysokému Chlumci. Roku 1496 získal Kamýk s několika vesnicemi Vilém z Pernštejna k zástavnímu panství Hluboká nad Vltavou. V roce 1562 získali spolu s Hlubokou také Kamýk páni z Hradce, 1569 získal Kamýk Jan Vojkovský z Milhostic na Radíči, 1580 Bedřich Myška ze Žlunic, po pobělohorské konfiskaci Myškovského majetku přikoupila roku 1623 panství Kamýk Polyxena z Lobkovic a připojila jej definitivně k vysokochlumskému panství.

Místo samotné, kde vyrostla vesnička Brzina s Šourkovým mlýnem, zůstávalo po dlouhá staletí prázdné nikoliv však okolí. Ještě v polovině 17. století existovala severovýchodně odsud (asi 1 km) ves Jedle, o níž jsou první zmínky k roku 1219, zhruba 1,5 km západně pak ves Radobyl. Dále pak necelý jeden kilometr na jih ves Bražná založená horníky před rokem 1341, Dražkov asi 2 km severně, o kterém jsou zmínky již k roku 1257 a konečně Skryšov, který existuje již od roku 1219.

Díky dochovanému velmi starému urbáři panství Hluboká nad Vltavou z roku 1490 (z období Pernštejnské vlády), k němuž tehdy patřilo i kamýcké rychtářství, známe některé obyvatele tohoto prostoru. Ke Kamýku tehdy patřila ves Radobyle, kde v té době bydlel Petr, který hospodařil na čtvrt lánů a 4,5 jiter polí z čehož platil na den sv. Jiří a sv. Havla po 11 groších a na vánoční berně odváděl 21 grošů míšeňských. Týž držel ještě polnosti o stejné rozloze patřící zřejmě k další chalupě. K třetímu stavení, které držel Kubík z Dražkova, patřilo čtvrt lánů a 5,5 jiter polností. O jeho vlastnických právech měli sousedé jisté pochybnosti, což sdělili pisateli tohoto urbáře. Ten proto do urbáře poznamenal, že „*pamětníkuov nenie, by kdy k tomu sedění bylo*“. Zvítězil však pragmatismus, neboť „*tomu [Kubíkovi] puštěno na míšeňských plat proto, že by bylo pusto*“ a to i přesto, že „*jest s jiného pána zbožít*“, tedy, že byl poddaný jinému pánovi. Další radobylská chalupa byla pustá, „*kterúž někdy Hronek držel a nie sedět*“, proto byla obsazena Petrem Vaňkem z Kamýku. Jak tedy můžeme vidět, ves Radobyl měla na sklonku 15. století čtyři chalupy.

Jako součást hlubockého majetku se Radobyle připomíná ještě v roce 1562. Zřejmě v roce 1569 ji koupil Jan Vojkovský z Milhostic na Radíči, jehož syn Mikuláš ves roku 1584 prodal. Ves je ve starých dokumentech citována ještě roku 1597. Během třicetileté války ves zanikla, není však jisté,

zda v důsledku válečných událostí, nebo jen proto, že se vyčerpaly možnosti k udržení vsi v životaschopném stavu. Podle zpráv zůstaly roku 1636 v Radobyli pouze dva obsazené grunty – Mikuláše Radobyly a Petra Mojžíše, od nichž vrchnost oba statky vykoupila, polnosti sloučila a vytvořila z nich poplužní dvůr. Některé pozemky využívali sedláci z Dražkova. V roce 1680 byl na katastru bývalé vsi Radobyl založen židovský hřbitov pro zdejší komunitu.

Druhou zaniklou obcí v blízkosti Brziny byla ves Jedle. Na rozdíl od Radobyly je však důvod jejího zániku známý. První zmínky o Jedli jsou z roku 1353. Tehdy zde stála tvrz, která patřila Hynkovi z Jedle. Roku 1654 byla Jedle již součástí skrejšovského zboží. Podle berní ruly zůstaly z osmi zdejších gruntů obsazeny jen dva, na kterých hospodařili sedlák Matěj Vernoch a chalupník Jarolím Zour. Proč byly ostatní pusté, vysvětluje poznámka komisařů: „*Tyto všechny [pusté] grunty jsou za předešlých vrchností před mnoha lety z té příčiny, že se poddaní proti svému pánu zprotivili, dokonce svedeny a zkaženy, role pak a všechny případnosti, jižto jak mnoho bylo věděti se nemůžě, ku dvoru panskému obraženy.*“ Jinými slovy, zdejší sedláci rebelovali a tak vrchnost jejich chalupy zabavila a za trest nechala strhnout. Kolem roku 1713 byl v Jedli již jen chalupník Tomáš Holub. Nezakládá se tedy na pravdě údaj o tom, že zdejší sedláci byli přestěhováni do morem zdecimovaného Dražkova za účelem doplnění selského stavu. Faktem je, že ves Jedle někdy v této době zanikla úplně a na místě některých chalup vybudovala vrchnost před rokem 1705 poplužní dvůr. Roku 1713 byly původní rustikální pozemky převedeny do dominikálu.

POLOHA ŠOURKOVA MLÝNU A KDE SE VZALO JMÉNO ŠOUREK

Během 17. století se stabilizovala poněkud nepřehledná pozemková držebnost ve zdejším katastru a jedelské pozemky a větší část původního radobýlského katastru připadla ke skrýšovskému statku. Prázdný prostor se začal postupně zaplňovat, avšak centrum dění se přesunulo k říčce Brzině. Ačkoliv byl Skrýšov centrem tohoto drobného dominia, větší část obce náležela k panství Vysoký Chlumeč a to včetně všech tří mlýnů (Šámalův, Hradilův a Stehlíkův) situovaných ve skrýšovském katastru. Na území skrýšovského statku se tak nenacházelo žádné mlecí zařízení. Zdejší poddaní ze Skrýšova, Dražkova a zaměstnanci poplužního dvora v Jedlové tak mleli své obilí v cizopanských mlýnech. Tuto praxi změnil zřejmě až Adam Ignác Mladota ze Solopysk, tehdejší majitel Skrýšova (mohl však být i jeho nástupce po roce 1708). V místech, kde koryto Brziny opouští svůj rovnější směr a potok vtéká do mírného oblouku, nechal skrýšovský pán vystavět mlýn. Důvod byl prozaický, mlýn ve vlastní režii byl pro vrchnost vítaným zdrojem pravidelných příjmů.

Mlýnské stavení bylo zbudováno asi 700 metrů pod stávajícím Chadimovým mlýnem asi 1200 metrů vzdušnou čarou od Dražkova a přibližně 1400 metrů od Skrýšova taktéž vzdušnou čarou. Zatímco vrchnost byla nepochybně spokojena s novým zdrojem příjmů, poddaní už asi méně. Šámalův mlýn, kam chodili mlít předtím, měli Dražkovští za potokem jen pár desítek metrů od nejvzdálenější chalupy. Nyní museli jet údolím říčky více jak jeden kilometr. Skrýšovští to měli sice o něco dále, ale mleli buď u Šámalů nebo u Hradilů (výběr byl určen vrchností). Oba mlýny měli na dosah takřkajíc po rovince. Do Šourkova mlýna však museli překonávat prudší klesání do údolí potoka.

Díky své poloze získal mlýn zřejmě také jméno. V nejstarších pramenech z 20. respektive 30. let 18. století je zdejší mlýnské stavení nazýváno *Šourovský* nikoliv tedy Šourkův. Jak ale mlýn ke svému jménu přišel? Jednoznačné vysvětlení si nenajdeme, jisté možnosti se však nabízejí. Podle Jungmannova Česko-německého slovníku existovalo ve staré češtině slovo *šour*, které mělo dva významy: *měšec*, z něhož pochází slovo šourek, a *krřivost* (něm. die Krümme). Druhý jmenovaný význam nás zajímá více. Od slova *šour* se odvozuje výraz *šourem* = šikmo, šejdrem. Sloveso *šourat* znamenalo šátat, někde něco hledat, a *šourat se* pak lézt po zemi, plazit se, jít tedy velmi pomalu. *Šourost* znamená křivost a přídavné jméno *šourý* i *šurý* křivý, šikmo jdoucí. Pokud se ke mlýnu vydali Skrýšovští, volili zřejmě cestu, která se poslední třetině prudce stáčí doprava a pak nastává prudší klesání, kde se nepochybně muselo hodně zpomalit. Deputátníci z Jedle šli po cestě, která opisovala oblouk, nešli tedy rovně, ale šejdrem. Z Dražkova zase jeli sedláci křivolakou cestou (v němčině *der Krümmweg*). Zřejmě proto mlýnu začali mlynáři říkat Šourovský, protože k němu šli šourem. Podobně je nazýván ještě v pramenech z poloviny 18. století, pak ale začíná převládat název Šourek, tedy jakási přezdívka mlýna, která se pod vlivem okolí změnila na přivlastňovací přídavné jméno Šourkův (jako Chadimův či Šámalův). Název ale nebyl zřejmě ještě úplně zažitý. Podle mapy 1. vojenského mapování z let 1764-1767 je u topografické značky mlýna připsáno pouze „*mlejnec*“ (což mimochodem znamenalo malý mlýn), na rozdíl od Chadimova (*Chadyma*) a Šámalova (*Schamel*). Přítomnost mlynáře Šourka nebyla ve zdejším mlýně prokázána. Nemůžeme tedy souhlasit s Josefem Klemperou, který ve svém II. díle Vodních mlýnů v Čechách tvrdí, že na Šourkově mlýně ještě v 19. století mlynařil Šourek, po němž získal zdejší objekt mlynář Paukner. Odložme však toto poněkud nespolehlivé dílo a vraťme se zpět na počátek 18. století.

NEJSTARŠÍ HISTORIE ŠOURKOVA MLÝNA

Úplně nejstarší zmínka o mlýnu je z 30. října 1713. Tehdy se začal připravovat nový katastr, později zvaný tereziánský. Jako podklad vznikala jak poddanská, tak také vrchnostenská příznání o provozech, výměrách pozemků, plochách rybníků, lesů apod. Skrýšovská vrchnost přiznala dva poplužní dvory – skrýšovský a jedelský, k nimž náleželo 95 korců, respektive 111 korců polí, čtyři louky, nějaká ovocná zahrada, rybníky (jeden u mlýna) a „*nový mlýn*“ s dvěma stoupami.

Další zprávu o mlýnu máme z roku 1736 a to díky dluhu tehdejšího skrýšovského pána Františka Ferdinanda Radeckého svobodného pána z Radče (nejedná se o přímého předka maršála Radeckého, nýbrž jeho vzdáleného strýce). Radecký zřejmě dlužil jakémusi Janovi Václavovi Vejvodovi, který však svojí pohledávku postoupil Janu Vítovi Malovcovi z Malovic. Radecký se však neměl k placení a tak došlo k exekuci. Vzhledem k tomu, že „*nic jinšího se příležitě od tébož statku odděliti nedalo*“, staly se předmětem dlužního vypořádání panská hospoda „*na[d] Šourovským mlejnem*“, která mohla ročně vyčepovat 36 sudů piva a „*mlejn panský Šourovský*“. Vzhledem k tomu, že při exekuci jde především o peníze, bylo třeba zjistit jak stav nemovitostí, tak výnosnost podniků. Dozvídáme se, že byl „*mlejn panský Šourovský od kamena vystavený a šindelem přikrytý na stálý vodě a dvojm složení a čtveřich stoupáčb*“, patřilo k němu „*dle dané správy panských polí pod 12 str[ychů]*“. Z mlýna se platila roční činže ve výši 90 zlatých, z čehož čtvrtina šla zpátky na jeho údržbu. Mimo svou obvyklou práci měl mlynář za povinnost „*jednobo panského vepře kermiř*“ a to zřejmě šrotem, který mlynář také vyráběl. Nad mlýnem byl rybník na 12 kop násady, ale v těchto letech byl nasazený 4 kopami. Do exekučního výměru byla zahrnuta také část potoka Brziny, „*totižto od mlejna Šourovského až nad hospodu, jak daleko pole šenkýřovy jdou, s tím právem, který vrchnost skrejšovská k němu má*“ s konstatováním, že „*nějaká malá rybička k dostání jest*“.

K mlýnu patřilo 12 strychů polí (asi 3,42 ha). Tato nepříliš velká plocha se na dlouhou dobu stala předmětem sporů mezi vrchností a státem. Podle vrchnosti se jednalo o dominikální půdu, která se nedanila. Daně se v této době odváděly pouze z poddanské půdy. Stát to však viděl jinak. Původně k mlýnu zřejmě nepatřil téměř žádný pozemek a tak se majitel Skrýšova František Radecký v roce 1736 rozhodl odejmout část polí Dražkovským sedlákům:

Sedlákovi Jířímu Nemastilovi	1 strych	1 věrtel
z Polanského gruntu	1	1
Davidovi Krumovi		3
Matějovi Krosnářovi	2	2
Jakubovi Mrázovi		3
Pavlovi Židovi	<u>1</u>	<u>3</u>
celkem	8 strychů	2 věrtel

Problém byl v tom, že stát chtěl po sedlácích za tyto pozemky odvést daně, ti se však bránili, že pozemky už dávno neužívají. Situace nebyla tak jednoznačná, protože jak vypověděl šourkovský mlynář Václav Uher, tak o skutečných majitelích polí věděl. Dokonce dostal od vrchnosti zákaz pole osívat, proti čemuž se Uher ohradil. Polnosti nepochybně byly součástí nájemní smlouvy

mezi vrchností a mlynářem, podle smlouvy je mohl využívat. Situace se nezměnila ani po nástupu nového majitele Skříváka. Uhrova stížnost z října 1754 byla zřejmě jedním z posledních problémů kolem pozemků. Nakonec došlo k úpravě pravidel, a to tak, že za rurální, tedy zdanitelné pozemky, bude platit ten, kdo je užívá, tedy mlynář.

Svědectví Václava Uhra:

Známo před jedním každým obzvláště tu, kde potřeba ukazuje. Činím, že mám o tom povědomost stran polí, které při Šourovských mlejné jsou a já užívám pod několik strychů, dražkovským sedlákům k statku Skřejšovu jejich grundovní pole patří a za časů dědičné vrchnosti Mil[ostivého] pana hraběte Paradysa od poddaných, též taky od téhož času bejvalého správce skřejšovského zápověď* na týž pole sítí jsem dostal, kterou zápověď a stížnost jsem já mej Mil. Vrchn. milosti panu Janovi Vítovi Malovcovi do Prčic zanesl, na kterou zápověď jsem já mil. Resoluti dostal, že Vrchnost toho, co jí odhadem připadlo, drží, mezi tím se Vrchnost Skřejšovská měnila a ta věc zaseji, jakž předešle zůstala. Že tomu tak a ne jináče tuto Attestýruji a v čas potřebě taky s přísabou stvrditi připovídám. Actum v Skřejšově dne 10ho 8bris Ao. 1754*

* bejvalého

* zákaz

*Wenczl Uher myler ssauro-
hmsky [podpis]*

ZA PAUKNERŮ

Pro přesnější popsání historie Šourkova mlýna mezi 30. až 60. lety 18. století chybí více pramenů a tak musíme vzít zavděk to málo, co se nabízí. Jestliže se v říjnu 1754 připomíná na Šourkově mlýnu mlynář Uher, na další deset let nemáme o mlýnu žádné informace. Až teprve 12. listopadu 1764 čteme v matrice narozených pro farnost Kamýk, že v Šourkově mlýně se narodila dcera Kateřina Šimona Pauknera a jeho manželky Kateřiny. Nejzajímavější na tomto zápise je poddanská příslušnost rodičů, kteří náleželi pod panství Český Krumlov knížete Schwarzenberga. Jak a proč se ocitl mlynář takhle daleko, není jasné, neexistují totiž žádné přímé vazby mezi zdejším krajem a českokrumlovským panstvím.

Nezodpovězenou otázkou také zřejmě zůstane, kam Šimon Paukner po narození dcery zmizel. A další záhadou je, že téměř přesně dva roky poté, 16. října 1766, Šourkův mlýn koupil Tomáš Paukner, taktéž českokrumlovský poddaný. Vzhledem k velké vzdálenosti od Českého Krumlova se nemůže jednat o náhodu. Možná se jednalo o příbuzného (bratr, otec, strýc?), který se ve zdejším kraji pohyboval již nějakou dobu a dal zprávu Tomášovi, že v těchto místech může dobře provozovat svoje řemeslo. Ať už to bylo jakkoliv, Šimon opustil scénu a jeho místo zaujal Tomáš Paukner.

Jak už je uvedeno výše, prodala skrejšovská vrchnost Šourkovský mlýn. Než však byla smlouva uzavřena, musel se Tomáš Paukner prokázat povolením vlastní českokrumlovské vrchnosti, že může tento mlýn koupit. Po vyřízení formalit prodal majitel Skryšova Norbert Kfelíř svobodný pán ze Zakšova mlýn se vším vybavením, 12 strychy polí, loukami, z nichž se sklízely 3 vozy sena a 2 vozy otavy za 600 zlatých. Třetinu částky zaplatil Paukner hned při podepsání kontraktu, zbylých 400 zlatých odváděl po 50 zlatých při svatém Havlu (16.10.) až do vyplacení celé sumy.

Mluvíme-li o prodeji a koupi mlýna, nelze takovou transakci chápat dle současných měřítek. Ve skutečnosti se jednalo o prodej dědičných práv (emfyteuze), tzn. každý prodej či jinou transakci, kterou by chtěl mlynář provést, schvalovala vrchnost. Po tomto vysvětlení nás tedy nepřekvapí, že se z mlýna platila pravidelná činže ve výši 80 zlatých ročně. Platilo se také z části pozemků, které jak již víme, byly rustikální. Roční daň z 8 strychů činila 4 zlaté a 18 krejcarů. Dále se odvádělo z každého složení po 1 zlatém. Tím se dostáváme k popisu mlýna. Bohužel, smlouva není příliš konkrétní. Z různých částí smlouvy se dozvídáme, že mlýn měl v té době 2 složení a 4 stoupy, mlýnský náhon, u náhonu na Brzině byl jez (*Wehr*), u mlýna byl rybník. Nic bližšího o počtu budov a jejich situování smlouva nemluví.

Poloha mlýna pod kopci měla svá úskalí. Jedním z nich byla valící se voda při přívalových deštích. Proto se vrchnost smlouvou zavázala vybudovat taras nebo odvodnění a také pokrýt půdu nad obytnou budovou, kde zřejmě v té době chyběla střešní krytina. V případě povodní měl naopak mlynář na starosti jez s mlýnským náhonem a vůbec zamezit škodám.

Jak už bylo uvedeno výše, Šourkův (v té době už se mu jinak neříkalo) mlýn byl jediný na skryšovském dominiu, proto tam „*jsou s mletím přiděleni všichni skryšovští i přičovští poddaní, potom veškeré židovstvo*“. Za toto mletí vybíral mlynář 1 měřičku obilí z jednoho českého strychu (5,85 ℓ / 93,56 ℓ), naproti tomu zaměstnancům poplužního dvora (*Meyerhoffsgesündl*) a dalším deputátníkům mlel

bezplatně. Štědrost vrchnosti však měla své meze, „*z onoho obilí naproti tomu pro vrchnost samou nebo pro hospodářství semele a sešrotuje, z každého každého strychu pšenice 1 věrtel „pusinkové“ (Mund), 1 v. dortové (Dorten), 2 v. žemlové a 1 v. černé mouky, to jest 1 str. 1 v. mouky a 1 věrtel otrub, z jednoho strychu žita 1 v. (Vorschlag) a 1 str. tébož, to jest 1 str. 1 v. mouky, 1 v. otrub, za 1 str. ova 1 str. 1 v. černé mouky nebo více šrotu za 1 str. ova 1 str. 2 v. šrotu, potom 1 str. ječmene 1 v. švábských nebo 2 v. hrubých nebo 3 v. trhaných krup*“. Kfelíř ze Zakšova vlastnil od roku 1761 také ves Příčovy. Jeho obyvatelé měli na výběr mlít v Šourkově mlýnu, což ale bylo velmi daleko, nebo si vybrat mlynáře, u něhož se jim bude pohodlně mlít. V takovém případě měli odvádět šourkovskému mlynáři 6 strychů žita každý rok. V pozdějších letech byla tato povinnost zrušena. Skryšovští a Dražkovští poddaní však do Šourkova mlýna museli jezdit a to pod hrozbou trestu. Mlynář zase musel jejich obilí semlít.

Smlouva obsahovala ještě ujednání, že v případě, že by mlynář Paukner chtěl něco přestavět či nově postavit, musel o to požádat vrchnost. Takříkajíc na stará kolena se Tomáš Paukner toto ujednání musel splnit – rozhodl se totiž postavit vedle mlýna ještě pilu. Obrátil se proto na tehdejšího majitele, barona Žlutického, který povolil „*dotčenému mlynáři Tomáši Pauknerovi na jeho emfyteuticky držěném moučném mlýně v Brzině postavit pilu na svoje náklady se zajištěním budoucích vlastních pravidelných oprav*“. Smlouva byla uzavřena 24. dubna 1795 a Paukner se mimo jiné musel zavázat, že člověk, kterého na pilu najme, se bude chovat slušně a bude schopný služby. Vrchnost brala z každého polena 24 krejcarů.

Někdy v této době také koupil Tomáš chalupu čp. 5 v Brzině, ke které patřilo 18 jiter a 260 čtv. sáhů (asi 10,45 ha). Sem se zřejmě chtěl uchýlit na vejminek, až mlýn předá některému ze svých synů.

K tomu došlo o dva roky později, kdy 24. listopadu 1797 předal Tomáš Paukner mlýn svému synovi Matějovi, prozatím ale pouze formálně. Do doby než se ožení, byl hlavním mlynářem Tomáš. Smlouvu o předání mlýna spolu uzavřeli proto, aby mohl svému synovi najít vhodnou partii. Mohl tak totiž argumentovat tím, že syn už vlastní mlýn. Uzavřená smlouva se zásadně nelišila od té, kterou před lety podepsal Tomáš s tehdejším majitelem Kfelířem. Nově tam přibýly pouze odvody z dříví – z každého silného špalku 24 krejcarů a ze slabého pak 18 krejcarů. Nově se také musel vypořádat se svými sourozenci, jichž bylo sedm, a každému z nich náleželo po 100 zlatých. Svému otci se navíc také zavázal plnit vejminek – orat u pole, sklízet obilí a seno, vykonávat za něj robotu váznoucí na chalupě čp. 5. Prozatím však byl hlavním mlynářem stále Tomáš Paukner. Jedním z jeho poslední významných počínů byla koupě na pole přeměněný rybník „*pro sebe, své dědice na věčné časy za 50 zlatých*“. Jednalo o rybník, který se zmiňuje již v roce 1736 a pak ve smlouvě z roku 1766. V následujících sedmatřiceti letech byl zrušen.

Na podzim roku 1803 našel pro svého syna Matěje konečně vhodnou nevěstu. Tomáš mířil docela vysoko, neboť ji našel v rodině spolumajitele Skryšova Gotharda Eckerta (též Eckharda). Před každou takovou svatbou se nejdříve uzavírala svatební smlouva. Nejinak tomu bylo i v tomto případě. V ujednání se praví, že otec odevzdal synovi mlýn a odešel do chalupy čp. 5 v Brzině, která Matějovi po Tomášově smrti měla také připadnout. Nevěsta Marie Anna Eckertová (ve smlouvě psaná jako *Mariana von Eckert*) přinesla věnem 700 zlatých, což byla hodnota mlýna. Smlouva dále řešila vypořádání pozůstalého po smrti jednoho nebo druhého manžela. Pokud by zemřela manželka do roka a dne po podepsání smlouvy bez potomků, musel Matěj Paukner vrátit

350 zlatých z věna. V případě úmrtí ženicha musela Marie Anna zaplatit hodnotu mlýna ve výši 700 zlatých, aby jí mlýn nadále patřil. Smlouva byla uzavřena 3. listopadu 1803 a dvaadvacátého téhož měsíce se devětadvacetiletý Matěj Paukner oženil s šestnáctiletou Marií Annou Eckertovou. Jistě není bez zajímavosti v této souvislosti, že mladší syn Jan (stal se myslivcem) se oženil Helenou Eckertovou, dcerou druhého spolumajitele Skrýšova Michala Eckerta. Jejich sňatek se konal v únoru následujícího roku.

V roce 1839 došlo k prvnímu trigonometrickému zaměření pozemků v katastru Dražkova, kam patřila Brzina, na jehož základě vzniknul tzv. stabilní katastr. Podle výsledků měření, patřilo k Šourkovu mlýnu čp. 7 celkem 42 jiter a 239 čtv. sáhů (24,25 ha). Ke stabilnímu katastru byla vytvořena mapa tzv. indikační skica, z níž vyplývá, že pila, kde bylo i obytné zařízení, byla umístěna na pozemku č. 49. Na parcele č. 50 se nacházel mlýn a obytná část, na parcelách č. 51 a 52 stály hospodářské budovy. Stav, který zachycuje tato mapa, přetrval téměř nezměněný až do současnosti.

Na konci 40. let uzavřel Matěj Paukner pachtovní smlouvu se svým zetěm a myslivcem Aloisem Pecharem. Je zajímavé, že Pechar nebyl mlynářem, pocházel z kovářské rodiny z Roudnice nad Labem. Matěj ale zřejmě na všechno fyzicky už nestačil, a tak část mlýna a pozemků pronajal. Dalším důvodem mohly být dluhy, které na mlýně vázly, protože v listopadu 1841 Matěj propachtoval několik pozemků Janu Zvoníkovi.

Matěj mlynařil dlouhých 47 let, 10. dubna 1850 předal mlýn svému synovi Ferdinandovi zřejmě v souvislosti s jeho sňatkem. Před odchodem na odpočinek si Matěj vymínil pro sebe a manželku Marii „*kvartýr přes dvůr k jejich doživotnímu používání ponechat*“, syn Ferdinand „*tento kvartýr jim ale do dobrého stavu na své outraty uvédsti, vždy vši potřebnou správu na ten kvartýr ze svého konati*“. Vedle toho jim Ferdinand musel zajistit „*až do jejich smrti dva kusy hovězího dobytka žíviti a skrze svého pasáka pást nechati, jim v zahradě dva štěpy a jednu brusku, které si každý rok ustanovují, k užívání potažlivé ovoce z těch stromů k jejich libýmu otrhání ponechati a jim pro jejich obživu a ostatní potřebnosti následující vejminek vždy půllétem napřed pořadně vydávati, totiž: každoročně 10 strychů žita, 2 strychy pšenice, 3 strychy ječmena, půl strycha hrachu, 2 měřice máku, 2 kopy zelných hlávek, 20 otepí syrového lnu, 3 sáhy polenového dříví a 3 kopy otýpek, pak jim každoročně 3 strychy erteplí do dobře připraveného pole nasázet, a konečně těmto svým rodičům každotýhodne jeden věrtel mlýnského prachu a každý rok vždy okolo sv. Martina jedno roční prase odevzdati*“. Je bezesporu zajímavé, že v případě úmrtí Matěje, vdova Marie měla dostávat polovinu vejminku, zatímco Matějovi v opačném případě náležel vejminek celý.

Ferdinand se také zavázal dodržet všechny pachtovní smlouvy a hlavně zapravit dluhy a další závazky, které mu otec zanechal (celá smlouva, včetně výčtu dluhů uvedena níže).

KONEC PAUKNERŮ A NÁSTUP MOTTLŮ

Ferdinand Paukner hospodařil ve mlýně samostatně do konce 70. let. V roce 1878 se Ferdinanda dcera Marie vdala za Karla Mottla, „*tobo času mladšího učitele u sv. Jana na Skryšovem /:četař 2. rezervní setniny zákopníků:/*. Karel byl synem Vojtěcha Mottla, učitele v Kosově Hoře a Terezie, rozené Sylabové. Nic tedy nenapovídalo, že právě Karel Mottl převezme od svého tchána Šourkův mlýn. O dva roky později už je Mottl v matrikách uváděn jakožto mlynář na Brzině č. 7 a jak uvádí Čeněk Habart, v roce 1893 vystavěl „*okresní výbor sedlčanský za dohledu mlynáře Karla Mottla důkladný most kamenný*“. Mottlovým nástupcem byl roku 1919 František Kuncl, který se toho roku oženil s Marií Karolínou Mottlovou.

GENEALOGICKÝ PŘEHLED MLYNÁŘŮ Z RODU PAUKNERŮ

Rodina Tomáš Pauknera (asi 1739 – 1817)

Rod Pauknerů pochází z jihu Čech, z panství Český Krumlov. Odsud se vydal mlynář Tomáš Paukner do velmi vzdáleného Šourkova mlýna, se kterým spojil budoucnost svou a své rodiny. Oženil se zřejmě až po koupi mlýna a to s Kateřinou dcerou Antonína Lazara z Chrást'an (matricní zápis o svatbě nebyl nalezen). Z jejich manželství se narodili Marie Anna (* 1768), Kateřina (* 1769), Jan (*/† 1771), Matěj (* 1773), Josef (* 1775), Tomáš (*/† 1776), František (* 1778) a Anna (* 1780), Josef (* 1782), Jan (* 1784), Vojtěch (* 1787) a Václav (* 1791 – † 1796). Někteřím dětem byla za kmotru Kateřina Pokorná z Chadimova mlýna. Dcera Marie se v listopadu 1789 vdala za Františka Čermáka, mlynáře z Třebnic. Svatba už byla nutná, měsíc poté se tomuto páru narodil syn Tomáš, který však v únoru následujícího roku zemřel. Podle Čermákova vejhostu se Marie stala svobodnou (vystoupila z poddanství). Syn Jan se stal myslivcem a v únoru 1804 se oženil s Helenou, dcerou spolumajitele skryšovského statku Michaelem Eckhartem.

Někdy v 90. letech k sobě Kateřina vzala maminku Dorotu (zřejmě po smrti otce Antonína Lazara). Ta zde 30. března 1797 dokonala svou pozemskou pout', bylo jí 82 let. V roce 1803 odešli Tomáš s Kateřinou na vejminek. Kateřina zemřela 26. června 1803 ve věku 53 let, Tomáš 3. listopadu 1817.

Rodina Matěje Pauknera (asi 1773 – 1853)

Matěj se narodil zřejmě v roce 1773 (zápis o jeho narození či křtu není k nalezení). Vyučil se mlynářem. Dlouho trvalo, než mu otec našel vhodnou nevěstu, dá se předpokládat, že do toho mluvil i sám Matěj. Nakonec se jí stala, jak už uvádíme výše, Marie Anna, dcera spolumajitele Skryšova Gotharda Eckharta. Sňatek se konal 22. listopadu 1803 a Marii bylo pouhých šestnáct let. Hned nato převzal Matěj od otce mlýn s pilou. Pikantní na celé této záležitosti bezesporu bylo, že Matěj byl nejenom zetěm, ale také poddaným svého tchána a vlastně tak trochu i své manželky. To trvalo jen dva roky, než Skryšov koupili Lobkovicové.

Matěj s Marií měli dvanáct potomků: Reginu (* 1804), Antonína (* 1806), Ignáce (* 1808), Vojtěcha (* 1811), Annu (* 1814 – † 1815), Matěje (* 1816), Františka (* 1818), Jana (* 1820), Johana (* 1822), Ferdinanda (* 1824), Ignáce (* 1828) a Annu (* 1831). Při tolika dětech a spoustě práce ve mlýně a na pile nemohl Matěj ohlídat úplně vše. Tak se stalo, že dcera Johana, které bylo 18 let, přišla do jiného stavu. V srpnu 1841 přivedla na svět syna nemanželského Josefa, k jehož otcovství se ale hned přihlásil Alois Pechar. K sňatku nicméně došlo až 12. února 1849. Podobné starosti měl Matěj také s nejmladší Annou. Na konci září 1851 přivedla na svět nemanželského Josefa, za jehož otce se přihlásil Anton Nevařil, v té době „*sprostý vojín od c.k. trénu Benedek, 6té setniny, z Nového Knína č.d. 8, syn Jana Nevařila, mistra řeznického*“. Legalizován byl malý Josef až po sňatku rodičů – 15. července 1856. Mezitím se narodila ještě dcera Marie Anna (* 1853 – † 1854). Dřívějšímu sňatku bránila Nevařilova vojenská služba.

V roce 1850 odešli Matěj a Marií na vejminek. Marie si však zaslouženého odpočinku příliš neužila. Rychle chřadla, až si 21. listopadu 1851 si k sobě nechala zavolat kněze pro udělení posledních svátostí na tomto světě. Za osm dní od posledního pomazání Marie zemřela. Matěj skonal o čtrnáct měsíců později, 8. února 1853.

Rodina Ferdinanda Pauknera (1824 – asi 1878)

Ferdinand se narodil 23. listopadu 1824. Vyučil se mlynářem. Před rokem 1851 se Ferdinand oženil s Josefou, dcerou Josefa Kasíka, mistra řeznického z Mýta na Rokycansku. V té samé době převzal rodný mlýn. Ferdinandovi a Josefě se narodilo sedm potomků: Antonín (* 1851), Anna (* 1853), Johana Veronika (* 1855), Marie (* 1857), Ferdinand (* 1859), Josefa (* 1864) a Ignác (* 1866). Ferdinand zemřel pravděpodobně roku 1878, zápis o jeho úmrtí však nalezen nebyl.

Dcera Marie se 6. listopadu 1878 provdala za Karla Mottla, „*toho času mladšího učitele u sv. Jana nad Skryšovem*“. Mottl pocházel z rodiny Vojtěcha Mottla, učitele v Kosové Hoře č. 85. V témže období byl mlýn přepsán na Marii a Karla Mottlovy. Svatba byla nutná, protože Marie byla v jiném stavu. Z tohoto důvodu bylo upuštěno od dvou předsvatebních ohlášek. Bohužel, v únoru 1879 přivedla Marie na svět mrtvé dítě ženského pohlaví. O rok a půl později přišel na svět August Rudolf (* 1880 – † 1911), dále Marie Karolína (* 1886), Karolína Miroslava (* 1893 – † 1914). Marie Karolína se 23. října 1919 provdala za Františka Kuncla.

KUPNÍ SMLOUVA TOMÁŠE PAUCKNERA NA ŠOURKŮV MLÝN

Dnes dole psaného roku a dne byla s milostivým povolením skryšovské gruntovní vrchnosti urozeného pána pana Norberta Kfellerera svobodného pána ze Sachsengrünü /:Plenissimo Titulo:/ skrze prodej tak řečeného Šourkovského na Brzině ležícího moučného mlýna mezi uvedeným hospodářským úřadem statku Skryšova jakožto prodejcem na jedné, pak Tomášem Paucknerem, poddaným Vysoce Urozeného knížecího švarzenberského krumlovského, jakožto kupce na straně druhé, následující kupní, *Respective* prodejní smlouva učiněna, dojednána, přislíbena a uzavřena.

1^é Hospodářský úřad Skryšovského statku urozeného svobodného pána prodává mlynáři Tomáši Paucknerovi, který koupí legitimizoval prokázanou listinou Knížecího Švarcenberského panství, na nynější i budoucí časy jemu, jeho potomkům a dědicům uvedený skryšovský(!) moučný mlýn se dvěma složenými a 4 stoupami, kam jsou s mletím přiděleni všichni skryšovští i přičovští poddaní, potom veškeré židovstvo, se vším k tomu náležejícím, jak vystavěno, tak střechou pokryto, jakož neméně s vnitřním mlýnským okolím a vnějším vodním přívodem, podle zde ve dvou exemplářích správně vyhotoveného od obou kontrahujících stran inventáře s 12 ½ strychy české míry polí a pod pět vozů sena, jmenovitě:

vedle mlýna	1 str.	2 v.
pod <i>Manischen</i> loukou na hoře	3	
jiný kus tam		3
Na stavu	2	
pod horou proti potoku	5	
a při rybníku 2 kusy		<u>1</u>
dohromady	12 str.	2 v.

Pole a na loukách při mlýně, pod, nad a v rybníce od obou stran mlýnského potoka s pastvinou až k potoku Brzině a Chadimovým polím, na 3 vozy sena a 2 vozy otavy, tedy k nastoupení a plnému využívání za jednotnou kupní cenu šest set zlatých rýnských a to takovým způsobem, že

2^{hé} On kupec Tomáš Pauckner na kupní cenu 600 zl. připravených 200 zl. položil hotově, zde se mu kvitují, takže zbylých 400 zl. v termínu každoročně při sv. Havlu 50 zl. do vyplacení celé částky odvádět má a chce, jakož neméně

3^{tí} Kontrahent Pauckner bude platit stálou roční činží, jak taková se dosud z tétož mlýna do skryšovského důchodu odváděla, jmenovitě 80 zl., potom za pole, z kterých 8 str. je rurálních 4 zlaté 18 krejcarů 1 ¼ halíře vypadající kontribuce, *item* z jednoho mlýnského složení a stoupy na nestálé vodě 1 zl., na vypadající *Adminicular Colecta* 3 zl. a na tabákové peníze 30 kr. /: když takové dle nařízení z vysokých míst znovu by se platit měly :/ nebo co by z královských dávek na mlynáře uloženo býti mohlo, a sice kdykoliv polovinu na sv. Jiří a druhou polovinu na sv. Havla správně odvádět. Také všechny budoucí povinnosti, jak takové mohou být, tak všechny opravy mlýna zahrnujíc v to přinejmenším vedle vodního toku budování výpusti, tak vrchnost sama v stavebním stavu udržovat bude, pro budoucí časy na sebe brát má, a dále

4^{té} Při velkých lijácích voda sem přitékající z Brziny způsobuje velké škody na jezu a mlýnském potoku, obzvláště když se včas nezavře přívod, takže má mlynář povinnost především co nejpeč-

livěji na starosti pokaždé včas zajistit jez s tím mlýnským příkopem, které panství zbudovalo, dále ale

5te Bezplatně semele zaměstnancům poplužního dvora a jiným deputátníkům jejich obvyklé deputátní obilí, z onoho obilí naproti tomu pro vrchnost samou nebo pro hospodářství semele a sešrotuje, z každého každého strychu pšenice je také vždy povinen odvádět: 1 věrtel „pusinkové“ (*Mund*), 1 v. dortové (*Dortem*), 2 v. žemlové a 1 v. černé mouky to jest 1 str. 1 v. mouky a 1 v. otrub, z jednoho strychu žita 1 v. ? (*Vorschlag*) a 1 str. téhož, to jest 1 str. 1 v. mouky, 1 v. otrub, za 1 str. ovsa 1 str. 1 v. černé mouky nebo více šrotu za 1 str. ovsa 1 str. 2 v. šrotu, potom 1 str. ječmene 1 v. švábských nebo 2 v. hrubých nebo 3 v. trhaných krup, naproti tomu

6te Před mlýnským stavením, kdy při velkých lijácích voda z kopců teče do mlýna, vrchnost ještě vedle tarasu nebo odvodnění zajistí také půdu nad obytnou budovou, a hned jak

7me Šourkovský mlýn se mlynáři Tomáši Paucknerovi úplně předá pod nahoře zmíněným ujednáním k jeho vlastnictví, jeho potomkům a dědicům na nynější i budoucí časy, také témuž se proto přiznalo právo tento mlýn dále odkazovat nebo jako vždy prodávat, avšak

8me Přitom s ohledem na panské služebnosti a zdejší vrchnostenskou činži bude ve všech způsobech a vždy pečlivě zachovávat také mlýn v dobrém stavebním stavu a (svojí) dobrou pověst, proto bude

9te Povinnost kupující strany i toto pevně zachovávat a pouze na vlastní náklady trvale udržovat v dobrém stavu jak stavení, tak k tomu patřící majetek, jak se již vpředu v *Puncto 3tio* podmiňuje, k jehož podpoře potom

10te Jemu kupci panství přizná (prodá), zrovna jako jiným poddaným proti hotovému placení stejné stavební dříví, a sice z druhu, jaké ono panství samé mít může /: pokud si on sám nebude moci sehnat na jiném místě :/ podle vědomosti současného hospodářského správce, také

11te Kdy tentýž bude potřebovat mlýnské kameny, které si on sám musí koupit, jemu takové prostřednictvím panských fůr se bezplatně přivést mají takovým způsobem a s touto výslovnou podmínkou, že za další

12te Kdyby kupující strana nebo budoucí majitel mlýna chtěl pak stavení trochu rozšířit nebo postavit jinak něco nového, totižto jak v jedné, tak druhé budově na vlastní náklady, vždy má žádat o vrchnostenský souhlas a nezačínat jednotlivé stavební úpravy bez výslovného vědomí a povolení zdejšího úřadu. V souvislosti s tím, že v onom případě a když by

13te Kontrahující strana tento mlýn v krátké nebo delší době mimo vlastní potomky cizímu chtěla prodat, tento a všichni budoucí majitelé mají pevně dodržovat a pokaždé jej (mlýn) nejdříve nabídnout zdejší vrchnosti a při každém prodeji nebo jiné transakci správně se zachovat a vrchnosti slušné lidi představit, jak potom také titíž a všichni potomci při každém přebírání mlýnu jsou tito povinni při knihách zdejšího úřadu si tento kontrakt nechat zapsat. Také při pří-

padné smrti současného majitele mlýna provede zdejší úřad řádný soupis majetku a rozvržení téže pozůstalosti. Nakonec ale, protože

14te Ves Příčov leží příliš daleko od mletí, bude táž buď zahrnuta s deputátníky samými, nebo ale mlynář, u kterého ta ves pohodlně chce mlít, kontrahýrujícímu 6 str. žita každý rok při sv. Havlu jistě odvede, jemuž (Pauknerovi) při případném odepření úřad vždy poskytne pomoc. Ostatní skryšovští a Dražkovští poddaní ale spolu s židovstvem budou v tomto mlýně mlít, neb při přistižení špatného chování se zkonfiskuje obilí na semletí. Naproti tomu mlynář takové poddané mleče pod trestem vždy odbaví a přitom nebude hledat žádný vlastní užitek, nýbrž jen náležející mázl z jednoho českého strychu a nic víc pobírat nemá. Vše věrně a bez nebezpečí

K potvrzení toho jsou vyhotovena ve dvou exemplářích, jeden pro zdejší úřad pro zabezpečení a řádné zaprotokolování, že dvě ale kontrahentům dány byly. Stalo se na zámku Skryšově 16. října Tisícího Sedmistého Šedesátého Šestého roku

D. Kreibig
správce

Tomáš Pauckner
mlynář

KONTRAKT

FERDINAND PAUKNERA

na emphyteutickou (emphyteutickou) usedlost N. Cons. 7 v obci Brsina

Mezi Matěj Pauknerem, majitelem usedlosti Nro.

Cons. 7 v Brzině s přikročením jeho manželky

Maríi, rozenou Ekert, co odstupujícímu a jejich synem

Ferdinandem Pauknerem, co nastupujícím, níže psaného

dne a roku následující smlouva uzavřena byla.

1. Postupuje Mathias Paukner svůj na statku Skrej-

šovským v vsi Brsina po Nro. Cons. 7 ležící mlejn

s dvojím složením, štyrma stoupy a jednou pilou s

vším obytnými a hospodářskými staveními s všemi

k tomuž mlýnu přípatřícími roli, lukami, za-

hrady, lesy a pastvišťaty a se všemi právy,

a břemeny, jaké tu vše dle výkazu gruntovní

knihy připsaný má a jak to sám užíval neb uží-

vati oprávněn byl, též taky se vším mlýnským

i hospodářským náradím, svému syna Ferdinand

Pauknerovi za tu z obou stran dobrovolně ujed-

nanou a umluvenou cenu od

4000 zl. stříb.

řka Čtyry tisíce zlatých v stříbře. Z této ceny jest dle

ustanovení postupujícího Matěj Pauknera,

2. nastupující Ferdinand Paukner povinen nejen ty

na tomto mlýně knihovně váznoucí dlužnosti a to

sice:

a) p. Daniel Žádnýmu dle obligace od 17. prosince 1825

proti 5% ourokům a ¼ letní výpovědi a pod násled-

patentu od 18. října 1792 § 4 kapital	200 zl. stříb.
b) p. Ferdinand Ekertovi z Prahy dle obligace od 14. června 1844 proti ¼ letní výpovědi a pod následkem patentu od 18. října 1792 § 4 5 ze sta ourokům kapitál	150 zl.
c) Alois Löblovi z Kounový dle postupního listu od 5. srpna 1848 kapitál	300 zl.
a dle postupního listu od 21. srpna 1849 kapitál pospolu proti ¼ letní výpovědi a 5% ourokům pod následkem patentu od 18. října 1792 § 4	380 zl.
d) bratru František Pauknerovi dle vyjádření od 15. ledna 1842 jménem podílu na jeho požádání	680 zl.
e) Alois Pecharovi dle obligace od 2. června 1842 proti ¼ letní výpovědi a 5% ourokův po[d] následkem patentu od 18ho října 1792 § 4 kapitál	300 zl.
k zaplacení převzítí, nýbrž taky ještě následující neknihovní dluhy a podíly vyplatiti, totiž:	100 zl.
f) tomu samému Alois Pecharovi dle v jeho ruce se nacházejících úpisů	176 zl. 40 kr.
g) Antonín Čapkovi ze Sedlčan	79 zl.
h) Abraham Votickému z Třebnic	120 zl.
i) Janu Kovářovi z Krásný Hory na jejich požádání pak:	60 zl.
k) bratru Matěj Pauknerovi jménem podílu ku konci měsíce března roku 1853 bez úroku	300 zl.
l) bratru Janu Pauknerovi jménem podílu dne 1. dubna 1852 bez ouroku	300 zl.
m) sestře Regině provdané Čamský na její požádání též bez ouroku	50 zl.
n) sestře Johaně provdané Pecharový též bez ouroku jménem podílu v tom čase, když její manžel od tohoto mlejna najaté pozemky a stavení z pachtu propustí	300 zl.
o) sestře Anně Pauknerový též jménem podílu bez ouroku při jejím provdání neb nejdéle při její zletilosti	300 zl.
p) svému otci Matěj Pauknerovi a sice 84 zl 20 kr. stříbra při jeho /:syna:/ užívání, ostatních 500 zl. stříbra ale teprva	584 zl. 20 kr.
snešeno	<hr/> 3700 zl. stříbr.

přenešeno 3700 zl. stříbr.

když je on /:otec:/ požádá – vyplatiti, z poslednější částky 500 zl. stříb. ale svému otci Matěj Pauknerovi od 1. dubna 850 počínaje, každoročně 5 ze sta ouroky vždy při svat. Jíří a Havle pololetně pořádně odváděti. Zbytek vejš ustanovené ceny odstupující Matěj Paukner svému synu Ferdinand Pauknerovi v částce 300 zl. jménem podílu oučtuje a cestou(?) *compensare* odpisuje.

Což pospolu opět vejš ujednanou cenu vynáší. Mimo této nástupné ceny za

3. Jest Ferdinand Paukner povinen Alois Pecharovi nájem, jak takový vtělená pachtovní smlouva vykazuje – vydržeti neb se s ním vyrovnati. Též taky mimo nástupné ceny a bez ublížení té samé Ferdinand Paukner, za

4. Zavázán ostane svým rodičům Matěj a Marii Paukner tam kvartýr přes dvůr k jejich doživotnímu používání ponechati, tento kvartýr jim ale do dobrého stavu na své outraty uvédsti, vždy vši potřebnou správu na ten kvartýr ze svého konati, tímto svým rodičům až do jejich smrti dva kusy hovězího dobytka živiti a skrze svého pasáka pást nechati, jim v zahradě dva štěpy a jednu hrušku, které si každý rok ustanovují, k užívání potažlivé ovoce z těch stromů k jejich libýmu otrhání ponechati a jim pro jejich obživu a ostatní potřebnosti následující vejminek vždy půllétem napřed pořádně vydávati, totiž: každoročně 10 strychů žita, 2 strychy pšenice, 3 strychy ječmena, půl strycha hrachu, 2 měřice máku, 2 kopy zelných hlávek, 20 otepí syrového lnu, 3 sáhy polenového dříví a 3 kopy otýpek, pak jim každoročně 3 strychy erteplí do dobře připraveného pole nasázet, a konečně těmto svým rodičům každotýhodne jeden věrtel mlýnského prachu a každý rok vždy okolo sv. Martina jedno roční prase odevzdati. Kdyby Maria Pauknerová svému manželvi předemřela, tak on celý vejminek, jak zpředu uveden jest bez újmy až do smrti požádati právo má, kdyby on Matěj Paukner přede-

mřel, tak polovice tēhoř vřminku odpadne a druhou polovici pozůstalá manželka Marie až do její smrti požádati oprávněná ostane. Když tímto způsobem oba rodičové své zaopatření až do smrti obdrřejí, tehdy oni za

5. Matěj a Maria Pauknerovské mařelé tu mezi sebou dne 3ho listopadu 1803 uzavřenou svatební a spoludědičnou smlouvou za vyzdviženou a neplatnou prohlášjou a žádná rozepře povstat a synu Ferdinandovi jeřtě větší břemena uvalena býti nemohly, pročěž oni oba své svolení dávají, by z té smlouvy pro ně vyplývající prospěchy při usedosti N.C. 7 v Brsině knihovním vtělením přítomného kontraktu vymazané byly, za

6. Poněvadř vlastnictví živnosti Nro. C. 7 v Brsině i s užitkama a břemenama hned dneřního dne na Ferdinanda Pauknera přechází, tedy on taky povinen jest vše cís. král. daně a urbariální neb empfiteftické povinnosti od dneřního dne zapravovati a teěž taky tu za oné na této jemu postoupené usedlosti knihovně a kroměknihovně váznoucí břemena, jenž dle nejvyšřích patentů vykoupené býti můžou – vyprostředkovanou částku ze svého vlastního zapraviti.

Když po přečtení všeho předstojícího, jednající strany s vším tímto předstojícím ujednáním srozuměni byli, tak přítomnou smlouvu vlastní rukou podepsali, dva svědky k spolu podpisu dožádali a Matěj Paukner jeřtě své svolení dává, by tento kontrakt k přeneření práva vlastnictví postoupeného hospodářství Nro. Cons. 7 v Brsině na syna Ferdinand Pauknera na žádost jedné neb druhé strany gruntoknihovně vtělen a kde náleží zaznamenán byl.

Stalot' se v Brsině dne 5ho dubna 1850.

Matěj Paukner, otec postupující +++ Marie Pauknerová odstupující matka Podepsal Alois Pechar, svědek	Ferdinand Paukner, nastupující Jan Zvoníček, svědek Vojtěch Turek, svědek
--	---

Tato žádost s příloženým kontraktem A. se k knihovnímu vtělení a zaznamenání při mlýnské usedlosti Matěje Paukbera Nro. Cons. 7 v Brsině k přeneření vlastnictví této usedlosti na Ferdinanda Pauknera pod vyjednanými závazky však s vzlářtním zachováním *hypotekárního práva* všech dle předeřlých kontraktů bývalé vrchnosti přísluřejících práv, spolu tak od manželů Frantiřka a Anny Hrubý *sub. praes* 8. března 1842 Nro. Exh. 351 jud. vydobyté *Praenotace* / s ohledem jejich handlovních a práv vlastnictví

k témuž mlejnu, napotom pro Jana Zvoníka dle pachtovní smlouvy od 5. listopadu 1841 ujištěných pachtovních práv ohledem najatých několik pozemků od toho mlýna, spolu též taky k vymazání na témž mlýně dle svatební smlouvy od 3ho listopadu 803 ujištěných dědičných a smlouvních práv manželů Matěje a Marie Paukner i taky téhož Ferdinand Pauknerovi vykázányho podílu pr. 300 zl. stříb. – povoluje. O čemž se manželé Matěj a Maria Paukner a Ferdinand Paukner s tím připojením a vyrozuměním, že kontrakt A slav. cí. král. berničným ouřadu v Sedlčanech k vyměření taxy předložen jest a jemu po nazpět přijitý dodán bude.
Od pravomocnosti Chlumecké dne 10ho dubna 850

Šusta m.p.
právní

HISTORICKÝ PŘEHLED DRŽBY STATKU SKRÝŠOVA

Výše zmíněný Skrýšov držel roku 1219 Arkleb ze Skrýšova, o němž se však nedochovaly žádné další zprávy. V 15. století patřila ves k rožmberskému majetku. Během 16. století došlo k rozdělení vsi, přičemž první z nich byla součástí panství Křepenice, pak sedlčanského dominia a nakonec připadl tento díl Vysokému Chlumci, jemuž náležel až do konce feudální éry. Druhou část držel v 2. polovině 16. století rytíř Jindřich Sádlo z Vražného od něhož v dubnu 1592 ves koupil Jakub Krčín z Jelčan a připojil ke svému zboží sedlčanskému a křepenickému. Po Krčínově smrti roku 1604 se dědičkou Skrýšova stala jeho dcera Ludmila Vojkovská, od níž statek o deset let později získal Zdeněk Malovec z Chýnova. Po jeho smrti roku 1620 zdědil Skrýšov syn Jiří Malovec. Podle dobových zpráv držel ve Skrýšově „*tvrz s dvorem dobře vystaveným (...) k té tvrzi lidí poddaných osedlých jest všech 27, totiž sedlákův 18, chalupníkův 9*“. Při statku byla také cihelna, tři vejsadní krčmy a „*mlejn pustej o 2 kolách, může se málem spraviti*“ (Šámalův mlýn). Kolem roku 1640 prodal Jiří Malovec skrýšovské zboží Václavu Milotovi Hrušovskému z Hrušova a jeho manželce Anně Barboře, rozené Trmalové z Toušic.

Držba Skrýšova v druhé polovině 17. století je poněkud nejasná a zasluhovala by si hlubší analýzu. Václav Milota Hrušovský z Hrušova měl v roce 1690 Skrýšov vyměnit za jihočeský statek Čkyni. Přítomnost Hrušovského potvrzuje i zakládací listina nového židovského hřbitova u Radobyle, kde pán z Hrušova uvádí jako majitel Skrýšova. Podle jiných historiků patřilo zdejší zboží v 60. letech 17. století Václavu Karlu Čabelickému ze Soutic, který jej prodal roku 1674 Hanušovi Fridrichovi z Ottenfeldu, jehož nástupcem byl rytíř Šanovec ze Šanova. Od Šanovce koupil Skrýšov již opět jistý Adam Ignác Mladota ze Solopysk, děkan metropolitní kapituly sv. Víta v Praze.

Dalším známým majitelem skrýšovského statku byl mezi lety 1728 - 1736 František Ferdinand Radecký z Radče, který Skrýšov zadlužil. Dluhy skoupil a později se stal majitelem Jan Vít Malovec z Malovic, po něm snad svobodný pán Paradis (dle mlynáře Václava Uhra) a od něj kolem roku 1760 koupil statek Norbert Kfelír ze Zakšova (Kfeller von Sachsegrün). Roku 1761 se Kfelír stal také majitelem vsi Příčovy. Roku 1780 získal zboží granátnický důstojník baron Antonín Fridrich Žlutický, který po šestnáctileté vládě předal majetek synovi Fridrichovi. Fridrich Žlutický v březnu 1800 prodal Skrýšov i Příčovy Františce Peithnerové. V dubnu 1803 se majiteli stali chebští měšťané Gothard Eckert, Georg Michal Eckert a Antonín Sommer. Roku 1805 se Skrýšov dostal do majetku Lobkoviců a byl připojen k panství Vysoký Chlumeč, kde zůstal až do konce feudální éry.

PRAMENY

Národní archiv

Stará manipulace

sign. S 24/2

Robotní seznam

sign. I/53/1 Dražkov s Brzinou

Tereziánský katastr

i.č. 249 statek Skrýšov, spisy

Exaequatorium dominicale

i.č. 53 statek Skrýšov

Stabilní katastr a Indikační skica

sig. Be 90 Dražkov s místem Brzina 1839

Státní oblastní archiv Litoměřice – pobočka Kamýcká

Velkostatek Vysoký Chlumec

i.č. 520/3 Gruntovní kniha zal. 1797 1797-1824

i.č. 520/4 Gruntovní kniha rychty skrýšovské I 1821-1847

i.č. 520/5 Gruntovní kniha rychty skrýšovské I I 1848-1884

i.č. 1763 Prodeje a pronájmy (též mlýn v Brzině)

Státní oblastní archiv Praha

Sbírka matrik

Farnost Dubovice

3 NOZ 1760-1777

4 NOZ 1778-1787

12 iNOZ 1733-1787

Farnost Kamýk nad Vltavou

3 N 1748-1770

4 NOZ 1760-1777

Farnost Svatý Jan

1 NOZ 1773-1789

2 N 1786-1843

3 N 1844-1867

4 O 1786-1843

5 Z 1786-1843

9 N 1868-1909

10 O 1844-1880

11 O 1881-1909

12 Z 1844-1878

LITERATURA:

Čáka, J.: Zmizelá Vltava, Beroun 1996

Habart, Č.: Sedlčansko, Sedlecko a Voticko, IV. díl, Sedlčany – Sedlec-Prčice – Votice 1994 (reprint z r. 1941)

Jungmann, J.: Slovník česko-německý, IV. díl, S – U, Praha 1838

Kol. autorů: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, IV. díl – západní Čechy, Praha 1985

Kuča, K.: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Praha 1997

Profous, A.: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny, I. díl, A-H, Praha 1947

Roubík, Fr.: Soupis a mapa zaniklých osad v Čechách, Praha

Sedláček, A.: Místopisný slovník historický Království českého, Praha

Schaller, J.: Topographie des Königreichs Böhmen, Achter Theil, Berauner Kreis, Prag und Wien 1788

Sommer, J.G.: Topographie des Königreichs Böhmen, Berauner Kreis, Prag 1849

MAPY

Müllerova mapa Čech z roku 1720, digitalizovaná verze (originál: Mapová sbírka Historického ústavu Akademie věd České republiky, sign. VII/ 4/ A-2587)

<http://oldmaps.geolab.cz>

I. vojenské mapování , 1764-1767, 1780-1783, mapový list č. 177

II. vojenské mapování, 1836-1852, mapový list č. O_11_I

III. vojenské mapování, 1877-1880, mapový list č. 4152_2

Ústřední archiv zeměměřičství a katastru

Císařské otisky

sign. 1521 Dražkov 1839

OBSAH

Z HISTORIE LOKALITY KOLEM ŠOURKOVA MLÝNA PŘED JEHO POSTAVENÍM	1
POLOHA ŠOURKOVA MLÝNU A KDE SE VZALO JMÉNO ŠOUREK	3
NEJSTARŠÍ HISTORIE ŠOURKOVA MLÝNA	4
ZA PAUKNERŮ	6
KONEC PAUKNERŮ A NÁSTUP MOTTLŮ	9
GENEALOGICKÝ PŘEHLED MLYNÁŘŮ Z RODU PAUKNERŮ	10
KUNCLOVÉ NA ŠOURKOVĚ MLÝNĚ	12
TECHNICKÉ ÚDAJE O MLÝNU A PILE	14
GENEALOGICKÝ PŘEHLED – ROD KUNCLŮ	15
KUPNÍ SMLOUVA TOMÁŠE PAUKNERA NA ŠOURKŮV MLÝN	16
KONTRAKT FERDINAND PAUKNERA	19
HISTORICKÝ PŘEHLED DRŽBY STATKU SKRÝŠOVA	24
PRAMENY	25

HISTORIE KUNCLOVA (ŠOURKOVA) MLÝNA

Vyhledal a sestavil
Tomáš Biskup
Kotevní 3, 150 00 Praha 5

tel.: 257 319 549, 602 613 666

e-mail: info@tomasbiskup.cz

www.tomasbiskup.cz